

חיים בכבוד

בטאון העמותה הישראלית ליל"ך - לחיות ולמות בכבוד

Lilach - Live and Die With Dignity

שיחות ■ ראיונות ■ מסות
שירים ■ מחקרים ■ חדשות חוץ
מהמתרחש בליל"ך ■ סיפורים
תשבץ

Tel-Aviv
P.P.-שולם
8405

גיליון מס' 31
ינואר 2011
No. 31
January 2011

מוסדות לילך ופעילות

נשיא

אליהו מצא, משנה לנשיא בית המשפט העליון בדימוס

הנהלה מצומצמת

בינה דיבון - יו"ר, טל' 03-6731950

מיה רשף, טל' 03-6709420

ציפי חן, טל' 03-6445945

ועד מנהל

זיוה בן-ענת, טל' 08-6881965

עליזה גרשון-שריר - רכזת מרכז מידע,

יום א' 8.00-10.30, טל' 03-6730574

רבקה הויכהוויזר, טל' 04-8732326

שלום טטור

מרים טמיר-רופין - קשר עם עמותות,

טל' 03-6049954

חנה סגל, טל' 04-8253736

תמר סטן

דינה נקש - חברה לשם כבוד, טל' 08-8554576

גזברית

יעל זגורי

רכזות

ירושלים

דפנה עמית, טל' 02-5664901

חיפה והצפון

רבקה הויכהוויזר, טל' 04-8372326

חנה סגל, טל' 04-8253736

דרום

דינה נקש, טל' 08-8554576

זיוה בן-ענת, טל' 08-6881065

רכזת מתנדבים

טלילה בן-זכאי

יועצים משפטיים:

תל-אביב

עו"ד אלי זוהר

עו"ד איתי זוהר, טל' 03-7101616

חיפה

עו"ד יעל פנקס, טל' 04-8661378

עו"ד יונתן פרידלנדר, טל' 04-8531446

אשדוד ובאר שבע

עו"ד נעים שומר, טל' 08-8565522

ועדת ביקורת

נמרוד קינמון

צבי ינקוביץ

ועדת השקעות

עוזי שריר

נחמן זילברברג

המשרד

סמדר רביד - מנהלת המשרד

טל' 03-6730577 פקס' 03-6730582

שעות עבודה

בימים א'-ה 10:00-13:00

פגישות במשרד - בתיאום טלפוני מראש

כתובת למשלוח דואר: ת"ד 8144 רמת-גן 52181

דואר אלקטרוני

Lilach19@zahav.net.il

אתר באינטרנט

www.Lilach.org.il

הפקת דפוס

ספי דגן בע"מ

הבונים 11 רמת-גן

טל' 03-6130466 פקס' 03-7523101

על הפרק

מאת: בינה דיבון

עברו שישה חודשים מאז יצא לאור הביטאון האחרון ודברים רבים קרו בעמותת ליל"ך. אמנם חודשי הקיץ וחודש החגים נחשבים לחודשים "חלשים" אבל מתנדבינו הנאמנים המשיכו לפעול במרץ ואף זכינו לתוצאות.

מאחר ונוכחנו כי משרד הבריאות אינו עושה כמעט דבר לקידום חוק החולה הנוטה למות וליישומו, קיבלנו על עצמנו לפעול בשני תחומים:

א. ביקורים בבתי החולים השונים כדי לבדוק אם ואיך מיושם החוק ובשלב השני לפעול ליישומו, כגון: מינוי ממונה על הנושא מקרב צוות עובדי ביה"ח, אליו יתנקזו כל השאלות והבעיות בנושא. הממונה יהיה אחראי להעברת הידע וכללי ההתנהגות של הצוות בכל הקשור ליישום חוק החולה הנוטה למות ויקיים השתלמויות מתמשכות לצוות.

ב. הגברת ההסברה הן בציבור הרחב והן בציבור המקצועי והפניית תשומת הלב לחשיבותו של מילוי טופס מתן הוראות רפואיות מוקדמות לכל מי שאינו מסכים להאריך את חייו באופן מלאכותי.

חברינו מיה רשף ואורי חדש ביקרו בכל בתי החולים באזור ת"א והמרכז, ולמדו מה המצב בכל אחד מהם. לצערנו, חלק מבתי החולים אינם ערוכים ליישום החוק ויש להשקיע בהם עבודה רבה. אנו נערכים לזאת ובסיבוב השני של מיה ואורי נביא להנהלות בתי החולים תכנית פעולה. מיה רשף קיבלה על עצמה את עניין ההסברה. למזלנו הטוב הצטרפה אלינו קבוצה של מתנדבים

המוכנים להרצות בקהלים שונים ולהסביר את ענייננו. לשם כך הכינה חברתנו עליזה גרשון-שריר בעזרתו של שלום טטרו תיק למסביר, בו רוכזו כל המסמכים הקשורים לליל"ך ולחוק החולה הנוטה למות. ב-25.10.10 התקיים מפגש ראשון של המתנדבים-המסבירים עם חברות ההנהלה מרים טמיר, מיה ובינה. הם קיבלו הסברים על ליל"ך, על המאבקים למען מימוש רעיונותינו, על החוק ועל המצב בשטח, וכן הבהרנו מהן הציפיות מהם. בסוף המפגש קיבל כל אחד את תיק המסביר. במקביל התחלנו לחפש גופים שנושא זה רלוונטי לגביהם, ולהציע להם הרצאות בנושאים הנ"ל. בינתיים ממשיכים המסבירים הוותיקים להופיע בפני קהלים שונים. נוכחנו לא פעם לדעת כי אנשים רבים בציבור תומכים בדעותינו, אך אינם מכירים את ליל"ך. אנו מקווים כי בעזרת המסבירים נצליח להגיע לציבור גדול ככל האפשר.

בחודש ינואר 2011 יתקיים בחיפה כנס פתוח לציבור, בדומה לכנסים שהתקיימו בירושלים ובתל-אביב. על הכנת הכנס אחראית חברתנו רבקה הוכהויזר בשיתוף המרכז הבינלאומי לבריאות משפט ואתיקה (מודעת הזמנה לכנס בעמ' 7).

מאחר והעמדנו לפנינו כמשימה את הרחבת חוק החולה הנוטה למות ואת תיקונו של טופס מתן הוראות רפואיות מקדימות של משרד הבריאות, ביקשנו פגישה עם מנכ"ל משרד הבריאות, ד"ר רוני גמזו, שהפנה אותנו לסגנו, ד"ר בועז לב, שלא נענה עד היום. לפני זמן קצר חידשנו את פנייתנו למנכ"ל ואנו מצפים לתשובתו. אנו מודעים לכך שהרחבת החוק ושיפור הטופס למתן הוראות רפואיות מקדימות ייתקלו בהתנגדות, אולם אנו מאמינים כי דבקתנו במטרה ונאמנותם של אלפי חברינו יעזרו לנו להתגבר על כל המכשולים ולהגיע למטרתנו שמירה על כבוד האדם בחייו ובמותו.

רות הורם. צילמה: מיטב ברברו

אני חיה חברותית...

אומרת רות הורם, ציירת ופסלת שנולדה בתל אביב, וכיום מתגוררת ועובדת בירושלים. בצעירותה למדה ציור בלונדון, זכתה בפרס אונסק"ו בפריז, למדה קליגרפיה בקוריאה והשתלמה בפינלנד. יגאל צלמונה אמר בפתיחת תערוכה של הורם: "בכל מקום שהייתה היא קלטה את הדברים המשמעותיים. קוריאה חיברה אותה להיבט המיסטי של המזרח הרחוק, כשהייתה בפינלנד הושפעה מהלובן, סוג של קשר אורגני לטבע וסביבה. וכמובן - גם ירושלים. בשבילי היא סוג של משוררת חזותית".

רות הורם: "כששואלים אותי - מה, את עוד מציירת? אני שואלת: מה, אני עוד נושמת? אינני יכולה בלי לעבוד. היום אני עובדת הרבה בסדנת ההדפס בירושלים, ולא יכולה בלי אנשים. אני חיה חברותית. אם הטלפון לא מצלצל שעה - אני אומללה. העבודה נותנת לי מסגרת לחיים ואנשים נותנים לי שמחה ונחת. את השמחה אני מביאה לציור וחוזר חלילה. אני מחפשת אסתטיקה ונועם ונחת, גם בציור וגם בחיים".

תוכן העניינים

2	על הפרק - בינה דיבון
3	שיחה עם רות הורם
4	זכות החולה לקבלת טיפול מקל - אליהו מצא
6	האופטימיזם שעושה את ההבדל - עשי וינשטיין
8	אדם צריך למות בריא ובכבוד - עשי וינשטיין
10	לחיות בכבוד - מרים טמיר-רופין
14	עזרה אחרונה - טלילה בן זכאי
16	לב גדול מלא חמלה - רבקה סנה
18	ידיעות חו"ל - ציפי חן
20	אני והפיליפינית שלי - תמר אבידר
22	לעבור לקיבוץ בגיל 80 - שרה יעקבי
26	ספרים חדשים - עליזה שריר
27	מהנעשה בארץ - בינה דיבון
28	חיים ארוכים - יורם קניוק
30	מעשה שהיה - חיה יוסף
32	תשבץ - בינה דיבון

ציור השער: רות הורם

(ראיון בעמוד 3)

מערכת חיים בכבוד:

בינה דיבון

טלילה בן זכאי

עשי וינשטיין

עיצוב גרפי ואיורים:

טובית אוריאל

ת. 7. 8144 רמת-גן 52181

' כל הזכויות שמורות

ינואר 2011 גיליון 31

במסגרת התקנון החדש קיבלה על עצמה עמותת ליל"ך לפעול להרחבת ההכרה בחשיבות הרפואה הפליאטיבית ולקידום יישומה הרחב כענף רפואי זמין לכל חולה הנזקק לה, ולא רק לחולה הנוטה למות

זכות החולה לקבל טיפול מקל (פליאטיבי)

מאת: אליהו מצא

חוק החולה הנוטה למות מבטיח את זכותם של חולים חשוכי מרפא, שהחוק מגדירם כ"נוטים למות", לסרב לקבל טיפול רפואי מאריך חיים. הזכות לסרב לקבל טיפול אינה חדשה, שכן בחוק זכויות החולה, שנחקק כעשר שנים לפני חוק החולה הנוטה למות, כבר נקבע (בפרק ד' לחוק), עיקרון יסודי שלפיו, "לא יינתן טיפול רפואי למטופל אלא אם כן נתן המטופל הסכמה מדעת לפי הוראות פרק זה". נשאלת השאלה: מה אפוא חידוש חוק החולה הנוטה למות, לעניין זכותו של חולה שחוק זה חל

עליו לסרב לקבל טיפול רפואי, לעומת המצב החוקי שקדם לחקיקתו?

המשותף לשני החוקים הוא בהכרה המוקנית בהם לזכותו האוטונומית של כל חולה להסכים (או שלא להסכים) לקבל טיפול רפואי המוצע לו. ככלל, מתן טיפול רפואי לחולה מותנה בכך שהחולה נתן הסכמה מדעת לקבלתו. "הסכמה מדעת" משמעה הסכמה שניתנה על ידי החולה לאחר שקיבל מידע הרופא את מלוא המידע הרפואי הדרוש לגיבוש החלטתו: האבחנה (דיאגנוזה) והסכנת (פרוגנוזה) של מחלתו, מהות הטיפול המוצע, סיכויי הצלחתו לעומת הסיכונים הכרוכים בקבלתו, ועוד; בנתון להריגים מסוימים, חלה על הרופא חובה לספק לחולה את מלוא המידע הדרוש. ההבדל הבסיסי בין שני החוקים מתבטא בכך, שחוק זכויות החולה מסדיר את זכויותיו של כל מטופל המקבל (או מבקש לקבל) טיפול רפואי, ואילו חוק החולה הנוטה למות מתמקד בהסדרת זכותו של חולה חשוך מרפא שמותו קרוב, שלא לקבל טיפול רפואי מסוים או אף לסרב לקבלת טיפול רפואי כלשהו.

הבדל משמעותי נוסף בין החוקים, שבו אבקש להתמקד, עניינו בתוצאות סירובו של חולה להיזקק לטיפול רפואי המוצע לו. מוסדות הרפואה רואים את ייעודם במתן טיפול

רפואי לחולים הנזקקים לכך. מה דין חולה הפונה לבית חולים, אך מסרב לקבל את הטיפול שהוצע לו? קרוב להניח שחולה כזה יתבקש לחתום על הצהרה שהוא נוטל על עצמו את כל הסיכונים הנובעים מסירובו, לפנות את מיטתו בבית החולים ולשוב לביתו. עד לחקיקתו של חוק החולה הנוטה למות, חל דין זה גם על חולה הנוטה למות. חוק החולה הנוטה למות שינה לטובה את מצבו של חולה כזה, בכך שחרף סירובו לקבל טיפול שמטרתו להאריך את חייו, זכאי הוא להתאשפז לשם קבלת טיפול מקל (פליאטיבי) להקלת כאביו וסבלו (אם

הוא אכן נזקק לקבלת טיפול מקל).

הזכות לקבל טיפול מקל, אגב סירוב לקבל טיפול רפואי אחר, נתונה לפי חוק - רק לחולה הנוטה למות. סעיף 23 לחוק החולה הנוטה למות, הנושא את הכותרת "טיפול מקל", קובע לאמור: 23. (א) על הרופא האחראי לגרום לכך שייעשה כל שניתן כדי להקל על כאבו וסבלו של חולה הנוטה למות, אף אם הדבר כרוך בסיכון סביר לחייו של החולה, לרבות באמצעות תרופות, משככי כאבים או באמצעים פסיכולוגיים, סיעודיים וסביבתיים, והכל על פי עקרונות נאותים של טיפול מקל, ובהתאם לתנאים ולהסדרים הנוהגים, מעת לעת, במערכת הבריאות בישראל, ובכפוף לרצון החולה הנוטה למות, בהתאם להוראות חוק זה ובהתאם להוראות חוק זכויות החולה. (ב) על הרופא האחראי לגרום לכך שייעשה, במידת האפשר, כל שניתן כדי להקל על בני משפחתו של חולה הנוטה למות ולדאוג לרווחתם בעת שהותו של החולה במוסד הרפואי, והכל על פי עקרונות נאותים של טיפול סוציאלי וטיפול מקל, ובהתאם לתנאים ולהסדרים הנוהגים, מעת לעת, במערכת הבריאות בישראל.

נמצא כי מתן טיפול מקל לחולה הנוטה למות אינו רק בגדר זכותו של החולה אלא אף, ובראש וראשונה, בגדר חובתו של המוסד הרפואי. כיוון שגם טיפול מקל אין המוסד רשאי לכפות על החולה (לכך מרמזת ההפניה, בסעיף 23(א) להוראות חוק זכויות החולה), מורה החוק שעל הרופא האחראי "לגרום לכך שייעשה, במידת האפשר, כל שניתן כדי להקל על כאבו וסבלו". יתר-על-כן: לא רק להקלת כאבו וסבלו של החולה נדרש המוסד הרפואי, אלא גם להקלת קשייהם של בני משפחתו והדאגה לרווחתם.

חוק זכויות החולה אינו כולל הוראות דומות. את

המושג "טיפול רפואי" מגדיר חוק זה כך: "טיפול רפואי" - לרבות פעולות אבחון רפואי, טיפול רפואי מונע, טיפול פסיכולוגי או טיפול סיעודי. הגדרה זו אינה כוללת במפורש, וספק אם היא כוללת במשתמע, את תחום הטיפול המקל. ניתן אמנם להניח שמתן תרופות להקלת סבל פיזי (כמו משככי כאבים) ייכלל במסגרת הטיפול התרפויטי הניתן לחולה בגין מחלתו. הוא הדין בטיפול פסיכולוגי ובטיפול סיעודי, מקום שהם נדרשים. אך ספק רב אם ניתן לפרש את הגדרת "טיפול רפואי" בחוק זכויות החולה ככוללת זכות לקבלת טיפול מקל, במובנו הרחב, גם אגב סירוב החולה להיזקק לטיפול הרפואי המוצע לו בגין מחלתו. להבדיל מחוק החולה הנוטה למות, המכיר במפורש בחובת הרופא להעניק טיפול זה, והמתייחס אך ורק למי שהוא בגדר חולה הנוטה למות, חוק זכויות החולה אינו מקנה זכות דומה גם לחולה שאינו בגדר "נוטה למות", אך מסרב להיזקק לטיפול הרפואי המוצע לו בגין מחלתו.

בשנת 2009 נמסר כי במכתב חוזר למוסדות הרפואה, שפורסם על ידי מנכ"ל משרד הבריאות, נכללה הנחייה שעל המוסדות להעניק טיפול מקל לכל חולה הנזקק לכך. הגם שלא ברור אם הנחייה זו לוותה בהקצאה התקציבית הנדרשת לביצועה, ניתן לברך על פרסומה. עם זאת נראה שהדרך הנכונה להסדרת הנושא היא בתיקון לחוק זכויות החולה, אשר יבהיר כי הזכות לקבלת טיפול רפואי כוללת גם את הזכות לקבלת טיפול מקל (פליאטיבי) כל אימת שלדעת הרופא האחראי החולה זקוק לטיפול מסוג זה. הצעה לתיקון חוק זכויות החולה בנקודה זו הוספה לאחרונה, בהתאם להמלצתנו, להצעת החוק של חבר הכנסת חיים אורון לתיקונו של חוק החולה הנוטה למות. למותר להזכיר, בהקשר זה, כי במסגרת התקנון החדש קיבלה על עצמה עמותת ליל"ך לפעול להרחבת ההכרה בחשיבות הרפואה הפליאטיבית ולקידום יישומה הרחב כענף רפואי זמין לכל חולה הנזקק לה.

כנס חיפה

"מוות במרשם רופא – סוגיות אתיות וחברתיות"

יום רביעי, כ"א בשבט תשע"א 26.1.2011, בשעה 16.00,
במלון "הר הכרמל", דרך הים 103, חיפה

יו"ר ומנחה הכנס – פרופ' אבינועם רכס

16:00 – 16:30 התכנסות

ברכות – פרופ' אמנון כרמי, ראש המרכז הבינלאומי
לבריאות, משפט ואתיקה, אוניברסיטת חיפה

16:30 – 17:30 פרופ' אבינועם רכס, מנהל תחום ברפואה, המרכז
לאתיקה בירושלים, בי"ח הדסה ירושלים ויו"ר הלשכה לאתיקה
של ההסתדרות הרפואית בישראל
"מוות במרשם רופא – רצח או מעשה של חמלה"

17:30 – 18:00 השופט אליהו מצא, המשנה לנשיא בית המשפט העליון בדימוס,
נשיא עמותת לילך – לחיות ולמות בכבוד
"זכויות החולה חשוך המרפא ומגבלות החוק"

18:00 – 18:15 הפסקה

18:15 – 18:45 דר' דפנה מיתר
"הטיפול הפליאטיבי בחולה ובמשפחה"

18:45 – 19:15 דר' גרשון גרונפלד
"הזכות למות הכבוד"

19:15 דיון בהשתתפות הקהל

הכניסה חופשית, אך יש להודיע מראש ולאשר השתתפות, עד ליום 23.1.2011
למרכז הבינלאומי לבריאות משפט ואתיקה,
טל' 04-8288936 פקס' 04-8288937
או בדוא"ל: medlaw@univ.haifa.ac.il

זה האופטימיזם שעושה את ההבדל

היא זוכרת היטב את גוסטב מאהלר ופרנץ קפקא. בגיל 107, אליס הרץ-זומר אומרת
שהמתכון לחיים טובים הוא אופטימיזם ומשמעת עצמית. חפשו אותה ביו-טיוב

אליס הרץ-זומר

של המלחין גוסטב מאהלר, והיא עצמה פגשה
בנעוריה את פרנץ קפקא. וכן, היא שייכת לתקופה
רומנטית. את בעלה היא פגשה בגיל 32 והתחתנה
עם המוזיקאי המחונן אחרי שבועיים.
"הייתה לי אחות תאומה שלא האריכה ימים",
סיפרה זומר לעיתונאי של ה"גארדיאן" באנגליה.
"מריאנה שמה. היו לנו אותה אָם, אותו אב
וקיבלנו אותו חינוך. אחותי הייתה
מוכשרת מאוד, אבל פסימיסטית
איומה. ואני – להפך. זו הסיבה
שאני כל כך זקנה, חיה עדיין. זה
לא שאני לא רואה את הרוע, אבל
אני מחפשת את מה שיפה. העולם
נפלא בעיני, מלא נסים ונפלאות.
אני מתפעלת מהמוזיקה והאומנות
שמעשירים את חיי.

אליס הרץ-זומר

יום בשעה 10:00 בדיוק. כבר 30 שנה שאני
אוכלת בדיוק אותו מזון – דג או עוף ומרק. אני
לא שותה קפה ותה, רק מים. עד גיל 97 שחיתי
כל יום ועד היום, למרות הכאבים, אני צועדת.
האויב הגדול ביותר של האדם, היא מספרת, הוא
השיעמום, "כשאנשים לא יודעים מה לעשות עם
עצמם". אבל אליס יודעת בדיוק מה לעשות. גם
בגילה המופלג היא מנגנת מוזיקה קאמרית, ובכל
שבת משחקת שבץ-נא עם אניטה וולפיש, צ'לנית,
שניגנה בתזמורת הנשים באושוויץ. שתיהן נפגשות
ומשחקות ויש להניח שהן צוחקות ונהנות כי
למרות הכל, החיים יפים ומרתקים.

היא נולדה בפראג, צ'כיה, בשנת 1903. אליס
זומר, ובשמה המלא אליס הרץ-זומר, הנחשבת
לניצולת השואה הקשישה ביותר, חיה בשנים
האחרונות באנגליה, שם הקדישו לה סרט
דוקומנטרי המתעד את חייה. היא מנגנת פסנתר
מגיל חמש ועדיין, מנגנת שלוש שעות ביום. היא
מתיישבת ליד הפסנתר בשעה 10:00 ומנגנת
מהזיכרון את הפרלודים של באך.
אחר כך, היא אומרת, "תודה
לבטהובן, שומאן, שוברט
וברהמס על המוזיקה שנתנו לנו.
תודה גם לגתה ולסטפן צווייג
שנתנו לנו יופי והעניקו לנו
אושר".

בגיל 104 זומר פירסמה ספר
אוטוביוגרפי שהיה לרב-מכר
באנגליה, "גן עדן בגהנום", שבו
היא מספרת על השנים הרעות
בחייה הארוכים. אלו השנתיים

שהייתה עצורה במחנה הריכוז בטרזין, עם בעלה,
המוזיקאי ליאופולד זומר ובנה הצעיר, רפאל
(רפי). אף שבעלה של זומר מת בדכאון, עליזה
ובנה היחיד שרדו את השנים הרעות ועלו לארץ.
רפי שכבר במחנה השתתף במקהלת הילדים
ולאחר מכן היה לצ'לן מפורסם, ניגן בהמשך
בתזמורת צה"ל ולאחר מכן חי באנגליה, כשאמו
מצטרפת אליו שם.

אליס חיה חיים מלאים ומרתקים למרות
שהתאלמנה בגיל צעיר (41) ושוב לא נישאה.
אמא שלה, היא מספרת בסרט המעניין, איננה
שהעניקה לכתבים באנגליה, הייתה חברת ילדות

אדם צריך למות בריא ובכבוד

"אדם צריך להגיע לשלב המוות במצב בריאותי טוב. שהלב יפסיק לעבוד כמו שעון, אבל למוות הוא צריך להגיע בזכות עצמו", אומר ד"ר אדגר כהן, רופא גריאטרי ומומחה לאלצהיימר מטולוז, צרפת. שיחה על החיים ועל המוות עם רופא עתיר ניסיון שמתגורר בישראל בחופשות ומתמלא אצלנו באנרגיות טובות

מאת: עשי וינשטיין

ד"ר אדגר כהן, רופא גריאטרי, נראה כמו פצצת אנרגיה. כשהוא בא לארץ בחגים ובחופשות ארוכות, הוא רוכב על אופניים, רץ לפחות 10 ק"מ ביום ומשתדל למלא את המצברים לפני שובו לביתו הקבוע בצרפת, שם הוא מנהל בתי חולים גריאטריים. שם, הוא אומר, הכאב, החולי והמוות, הם חלק מחייו. אצלנו הוא מקדיש זמן לילדיו ולאשתו, ולמילוי מצברים ליד הים. בכל זאת, לטובת ליל"ך, ד"ר כהן, שהוא מומחה עולמי למחלת האלצהיימר, הסכים לשוחח על עבודתו ולפרוש בפנינו את משנתו הסדורה בעניין הטיפול בחולים ובאנשים הנוטים למוות.

חדשות רעות / חדשות טובות

"אי אפשר למנוע את המחלה", אומר ד"ר אדגר כהן, "אבל יש הוכחות שסגנון חיים מסוים יכול להפחית את הסיכון ללקות במחלה. לדוגמה: פעילות פיזית וחברתית, צריכת מזון בריא כמו פירות, ירקות ודגים, פעילות מחשבתית, הימנעות ממתח נפשי ושמירה על איזון הכולסטרול והסוכר, יכולים למנוע נזק מוחי. כיום אין תרופה לאלצהיימר, אבל ישנן תרופות ודרכים לטפל בסימפטומים ולשפר את איכות חיי החולה. החדשות הטובות הן שהמחקר מתקדם ומידע רב מצטבר בניסויים קליניים בתרופות שמטפלות באופן ישיר בהתפתחות המחלה". יש תקווה.

הסכים לשוחח על עבודתו ולפרוש בפנינו את משנתו הסדורה בעניין הטיפול בחולים ובאנשים הנוטים למוות. "דבר ראשון", הוא אומר, "כשאנחנו בריאים, איננו יכולים לדעת מה יקרה לנו ואיך נרגיש

על פי מצבו של החולה. "אדם שלא רצה לקבל תרופות בהיותו בריא, עשוי לשנות את דעתו לאחר שחלה. בעבודתי פגשתי כמה וכמה חולי אלצהיימר שביקשו למות לפני שהם לקו במחלה, אך שינו את דעתם לאחר

ד"ר אדגר כהן במרפאה בטולוז, צרפת

שחלו. כרופא אני עובד בצוות שכולל את כל האנשים המעורבים בחייו של החולה - משפחתו, פסיכולוג, אחים ואחיות ואפילו המנקים של הקליניקה. אני עומד על כך שגם החולה ישתתף בדיון, למרות שאינו מסוגל להבין הכל. "מדי יומיים אנחנו מקפידים לדבר עם החולה שבריאותו מדרדרת בנוכחות פסיכולוג ותרפיסט. ופעם בשבוע קוראים את כל הפרוטוקול בנוכחות צוות מורחב יותר. הכי חשוב בעיני - לעקוב אחרי השינויים במצבו של החולה ולהבטיח שהוא יהיה חלק מתהליך קבלת ההחלטות על הטיפול בו. האמת היא, שגם כשהחולה אינו יכול לדבר, וגם בשלב האחרון לחייו, אני מקשיב לרצונו של החולה וחש את מה שעובר עליו אפילו במגע בלבד. "מחקר שנערך באלפי אנשים כמה שעות לפני שהלכו לעולמם, מוכיח שאנשים רוצים להיפרד

מבני משפחתם או אחרים. הם משתוקקים לספר משהו חשוב, ולפעמים הם רוצים להיות לבד. את הרצונות הסמויים האלה אנחנו חייבים לכבד. "אני חושב שתפקידי כרופא מחייב אותי לטפל באדם באופן מלא. עלי לשמור על ניקיונו של החולה עד לרגע האחרון ולהביא אותו לשלב המוות במצב הטוב ביותר. זה אומר שמצב המלחים שלו חייב להיות מאוזן והתפקוד שלו מדויק. על החולה הנוטה למוות להגיע לרגע המוות במצב בריאותי טוב, כשהלב שלו מפסיק לפעול, כמו שעון שנעצר מעצמו, בלי התערבות חיצונית. אדם חייב להגיע למוות בכוחות עצמו. נכון שקשה יותר להגיע למוות במצב טוב, אבל אינני חושב שצריך להפסיק את הטיפול. רופא הוא קודם כל בן אדם. וכמוהו גם החולה - קודם כל, בן אדם. וכך עד לרגע האחרון, עד לנשימה האחרונה."

לחיות בכבוד

מאת: מרים טמיר-רופין

כבוד האדם הוא ערכו הסגולי של כל יצור אנושי מבלי להתייחס למעמדו ולתפקידו Dignity הוא מושג אוניברסאלי ואחיד המתייחס לכל אדם באשר הוא, בכל מקום ובכל זמן, בלי הבדל גזע, גיל או השתייכות מעמדית. הדרת כבוד - רוכשים ועומדים בדפוסי התנהגות מסוימת. בין התרבויות השונות כיום אפשר למצוא הבדלים בהתייחסות לכבוד האדם, שכן הפסגה שאלה אנשים שואפים להגיע אינה אחידה. הפילוסוף אסא כשר טוען כי אפשר לתת לחיים משמעות מבלי להגיע לפסגה המושלמת, שלעתים מאכזבת. הפילוסוף ברטרנד ראסל מבחין בשלושה סוגים של רגשות בהקשר למשמעות החיים: התשוקה לאהבה, התאוה לידע, וחמלה מייסרת לסבל האנושי. רגשות אלה מטלטלים את החיים וגורמים לאדם לכבד את עצמו ולזכות בכבוד. להלן כמה תחומים שבהם האדם מגדיל או מפחית את יכולתו לחיות בכבוד:

כבוד לזולת

אמרו חז"ל, "יהא כבוד חברך חביב עליך כשלך", ומאידך "כבדהו וחשדהו", ובתרגום מאידיש: התייחס אלי כמו אל רב והשגח עלי כמו על גנב. אנשים נבדלים ביכולתם לסלוח על פגיעה בכבוד האדם. ישנם הנוטרים והנוקמים לעומת אחרים שהם סלחנים ופשרנים. להתעמת או להימלט. הרופא הנודע אלברט שוויצ'ר אמר כי המאוסים הם אלה המבקשים לשרת אחרים בדרך של היענות לזולת והתחשבות - דבר שיגרום לאחרים לכבד אותם.

כבוד הדדי במשפחה

"כבד את אביך ואת אמך" - הוראה מפורשת במסורת היהודית ותמיד אקטואלית. אין להתעלם מהעובדה שאהבת בן להוריו לעולם לא תשווה לאהבת אם לבנה. יש להימנע עד כמה שאפשר מרגשות אשם וכעס, ויש

להבין שדפוסי החיים לא תמיד תואמים בתקופות שונות. יש מקרים שהילדים לא מאמצים את הקוד האתי של ההתנהגות המשפחתית ואפילו עוברים לקיצוניות, כמו חזרה בשאלה או חזרה בתשובה. בכל זאת, יש לכבד את השונה ולדעת שאין סטנדרד אחיד בהתנהגות ילדינו.

כבוד בזוגיות

קיימות סיבות רבות לירידת הכבוד ההדדי במסגרת הזוגיות. יתכן שמתן זכויות לנשים וההתמודדות על שליטה היא אחת הסיבות לאחוז הגירושין העולה בשנים האחרונות. הכבוד לבן הזוג מתבטא בהבנה לתכונות אופיו, השאיפות והתחביבים שלו, שלא תמיד תואמים. בשנים האחרונות התגרשו 9500 זוגות יהודים המהווים 25% ממספר הזוגות היהודים שנרשמו לנישואין. המשך בעמוד 12

לחיות ולמות בכבוד
THE ISRAELI SOCIETY TO
LIVE AND DIE WITH DIGNITY
עמותה רשומה מס' 58-012-322-2

שנת 2011 החלה

הגיע הזמן לשלם דמי חבר

להזכירכם, ליל"ך היא עמותה ללא מטרות רווח, המממנת את כל פעולותיה מכספי חברה

דמי חבר לשנה:

100 ש"ח ליחיד/ה 160 ש"ח לזוג

התשלום: בהמחאה לפקודת ליל"ך

ליל"ך, לחיות ולמות בכבוד, 8144 רמת גן 52181

לחברות ולחברים שלום,

אתמול, נתקלנו שוב במקרה של אדם שאושפז במצב סופני וללא הכרה והרופאים קבעו שיש לחברו למכונת הנשמה. אשתו טענה כי הוא חבר ליל"ך וחתם על טופס מתן הוראות רפואיות מקדימות. הרופאים דרשו הוכחה לכך, ובידי החולה ואשתו לא נמצא כמובן עותק של הטופס.

לידיעתכם ולתשומת לבכם, במקרה כזה, יש בפניכם אחת משתי האפשרויות הבאות:

להציג את "כרטיס החבר" שאמור להימצא בידי כל אחת ואחד מכם, ולפי המלצתו יש לשאת אותו בצמוד לתעודת הזהות, אותה נוהג כל אדם לשאת איתו. כרטיס זה מעיד על חברותכם בליל"ך ומשמש הוכחה זמנית, עד שיימצא הטופס המעיד על אי הסכמתכם להתחבר למכשירים מאריכי חיים.

יש גם אפשרות להתקשר לשלושה מספרי טלפון של מתנדבות שלנו, 24 שעות ביממה והן דואגות לשלוח לביה"ח בהקדם האפשרי, את הטופס, המצוי במשרד העמותה.

מספרי הטלפון הם: ציפי חן – 03-6445945, 052-4826494
 תמר טטן – 03-695177, 050-6371238
 מרים קוגל – 03-5503970, 054-6963720

אנו מקווים כי לא תזדקקו לכך אך מבקשים מכם לשים לב להוראות דלעיל, בכדי שלא להיקלע למצב ללא מוצא, אם יקרה חלילה.

בברכת בריאות טובה,
 בינה דיבון- יו"ר הועד המנהל
 חברי הועד המנהל.

לטובתך, חשוב לזכור:

יש לשאת את כרטיס החבר, בצמוד לתעודת הזהות שלך

ורופא המדבר עם המטופל בגובה העיניים, בלי להתנשא. לא תמיד שתי התכונות צועדות יד ביד.

כבוד בתחום הפוליטי

עקרונית רצוי שהפוליטיקאי ידע לשמור על כבוד מינימלי כשיש חילוקי דעות בינו לבין חבר באופוזיציה. אולם לעתים קרובות אנו עדים למאבקי כח בלתי מכובדים. ישנה תופעה של הפנית עורף לחבר שמועד, כשאנחנו זונחים אותו. רצוי שהפוליטיקאי יראה כערך עליון את העובדה שהוא נבחר להקדיש את חייו למען המדינה. אולם המציאות מוכיחה חריגות וחוסר נאמנות, גם מפלגתית.

כבוד ואמון בקהילת המדע

מאמר בעיתון "הארץ" מיום 8.10.10 של דן אבן ורוני לינדרגנץ דן במאבק נטול כל כבוד בין פרופ' ירון אילן מבית החולים הדסה בירושלים לבין האוניברסיטה העברית. פרופ' ירון משמש שנים רבות כחבר בוועדת הלסינקי העליונה, הדנה באישור ניסויים בבני אדם הוא מואשם על ידי האוניברסיטה העברית ברשלנות מחקרית. המלחמה היא על כבוד ואמינות. ההיצמדות לחוקים נראית לי חובה מכובדת, מאחר שקשה לעקוב אחר דיוק בעובדות ומכאן שלא פעם יש מקרים של הטיה ושיבוש.

כבוד עצמי

כבוד עצמי - ידיעת האדם את ערך עצמו עם מודעות למגבלותיו. אדם השומר על כבוד עצמי יודע מתי לסלוח, מתי לוותר ומתי לעצום עין. הוא אינו מנסה לטפס לפסגה שהיא בלתי ריאלית עבורו, אולם מנצל כראוי את כישוריו ומנסה להוציא אל הפועל את תכונותיו ויכולותיו החיוביות. וכך אפשר לדבר על חיים בכבוד.

כבוד לזר השוכן בתוכנו

העולם מוצף בבעיות של עובדים זרים חוקיים ובלתי חוקיים הצפויים לגירוש.

כבוד לרכוש

רכוש - כלל הדברים שבבעלותו של אדם או חברה. רכושו של הפרט מקנה לו מעמד מסוים ורמת חיים מסוימת. חסכון - המנעות מצריכה בהווה. אדם שחי בכבוד אינו מרשה לעצמו צריכה ראוותנית מעבר ליכולתו. לעומתו, אדם החי מעבר ליכולתו הכלכלית צפוי ליפול ומכאן - לאבד את כבודו. יש לחנך אנשים לכבד את רכוש הזולת. לצערנו, אנו עדים לחבלות רבות ברכוש ציבורי, ונושאי תפקידים מרכזיים בתחום החברתי מועדים בכל הקשור לתאווה בצע, דבר המעיד על חוסר כבוד. גם נושאי התפקידים ההגונים ביותר, נתפסים לחריגות ולשחיתות. האחריות היא משקל נגד לאנוכיות וחמדנות. רכוש הוא גם רכוש (קניין) רוחני והאמת הפנימית שבלעדיה מאבד האדם את כבודו.

כבוד בין רופא למטופל

בעבר היתה לרופא עליונות מוחלטת. הרופא קבע חד משמעית את הטיפול בחוליו ודבריו נחשבו לדברי אלוהים חיים. כיום איבד הרופא ממעמדו המכובד. הוא ניצב מול מטופל, אשר מבקש ודורש יחס של לקוח על כל המשתמע מכך. הצרכן החדש מקבל מידע נרחב באשר לחידושים רפואיים מהאינטרנט ובא לרופא בדרישות. ההגמוניה של הרופאים מתערערת והם חייבים להתעדכן ביתר מרץ. במקביל מופעל על הרופאים לחץ מצד קופות החולים ובתי החולים לחסוך בעלויות, דבר שמגביל אותם בשימוש בתרופות חדשות ומעמיד אותם בקונפליקט עם צרכן הבריאות המתוחכם. בחירת הרופא נעה בין שני סוגים, רופא המצטיין באבחון

אל פאצ'ינו בתפקיד ד"ר קבורקיאן

**בחלוקת פרסי
ה"אמי" למצטיינים
בתחום תכניות
הטלוויזיה
האמריקנית, זכה
בפרס השחקן הטוב
ביותר אל פאצ'ינו, על
גילום דמותו של
ד"ר קבורקיאן בסרט
"מי אתה ג'ק?" או
בתרגום חופשי של
הטלוויזיה שלנו,
"ד"ר מוות ומר ג'ק"**

עזרה אחרונה

מאת: טלילה בן-זכאי

נענה להצעה לגלם את דמותו של הרופא המאמין בדרכו, והעניק לדמותו עומק ורגישות שהצדיקו את זכייתו בפרס ה"אמי".
ד"ר קבורקיאן נולד במאי 1928 במישיגן, למשפחה שנמלטה מהטבח של הטורקים בארמנים. הוא רופא, צייר, מלחין, ומנגן בחליל ובאורגן. בשלב מסוים של חייו ד"ר קבורקיאן הגיע למסקנה שמחויבותו כלפי חוליו אינה מסתיימת

במרכז הסרט, "ד"ר מוות ומר ג'ק" ניצבת דמותו של ד"ר ג'ק קבורקיאן. חברינו הוותיקים קראו לא פעם על פועלו הבלתי שיגרתי של הרופא האמריקני שבנה במו ידיו מכשיר המאפשר לחולים סופניים להפעיל מתג שבאמצעותו יוחדרו לגופם תרופות שיגרמו למותם ללא כאבים. אל פאצ'ינו, שסירב עד כה לשחק בסרטי טלוויזיה, חרג ממנהגו לאחר שהתרגש מן התסריט. הוא

בשלב בו הרפואה מרימה ידיים רק משום שאין לה דרך לעזור לחולה. למעשה, אמר, לא אחת הרפואה מפקירה את החולה להמתין למותו, כשהוא סובל כאבים קשים ביותר.

להבנתו, השלב החשוב ביותר של הרפואה הוא - ללוות את החולים עד הרגע האחרון ולאפשר להם להחליט מתי הם מיצו את חייהם והם מבקשים לסיימם. מאחר ולעתים קרובות ניסיונות של התאבדות הסתיימו בנכות במקום במוות, ד"ר קבורקיאן חשב שנוכח לעזור לאנשים הנמצאים באמת בשלב סופני ומבקשים למות. מה שמכונה מאז - התאבדות בעזרת רופא. אלא שגישתו לא הייתה מקובלת על הממסד הרפואי, עובדה שחייבה אותו לחפש דרך חלופית. הוא ישב שעות ארוכות עד שהצליח לבנות במו ידיו מכונה המופעלת בידי החולה עצמו, כדי שלא תהיה עילה להאשים את הרופא הנוכח בהמתת חסד.

בקרב הציבור האמריקני, ובעיקר בקרב הפוליטיקאים והתקשורת, היו חילוקי דעות לגבי פועלו, אבל ד"ר קבורקיאן היה נחוש בדעתו להמשיך ולהגיש עזרה אחרונה. למרות שידע שהכיוון בו הוא הולך נוגד את החוק, הוא לא פעל בסתר, שכן יותר מלהגיש עזרה אחרונה לפרט זו או אחר, חשוב היה לו לקדם את הנושא ולנסות לשנות את החוק.

הוא פרסם כתבות, הופיע לעתים תכופות ברדיו ובטלוויזיה, ובכך הפך ל"סלבריטאי". הוא זומן לא פעם לבית המשפט, אלא שעורך דינו הממולח הצליח לקעקע את התביעה. אך לא לעולם חוסן. במסגרת ראיון שנתן למייק וולאס מתכנית התחקירים המהוללת "60 דקות", ד"ר קבורקיאן סיפר כי עזר ל-133 חולים לסיים את חייהם. הוא אף הביא עמו סרט שתיעד את שעותיו האחרונות של תומס יוק שביקש את עזרתו, לאחר שחלה במחלת גריג, המוכרת כ-ALS, שגרמה ליוק לשיתוק כמעט מלא. על פי הנוהל, הרופא רכש את התרופות

הנדרשות, והביא אותן לחולה, שהיה אמור רק ללחוץ על המתג. כתוצאה מהקרנת הסרט התייעודי, שבו ד"ר קבורקיאן הפליל את עצמו בכך שרכש תרופות נרקוטיות עבור החולה ואיפשר לתובע להאשים אותו ברצח, נשלל רישיון הרפואה שלו ב-1991.

במשפט החליט ד"ר קבורקיאן שלא לשכור עורך-דין ולהגן על עצמו בעצמו. כעדים הוא זימן את בני משפחת החולים שביקשו את עזרתו. אלא שהשופט לא איפשרה לו להשתמש בעדים, והנחת היסוד של הרופא, שקיווה שהעדים יצליחו להמס את לב המושבעים ועוררו בהם הזדהות עם כאב המשפחות ודאגתם הכנה לקיצור סבל יקיריהם, נגדעה. במהלך המשפט הרופא נותר

ד"ר קבורקיאן האמיתי

חשוף בפני חבר המושבעים, שמצא אותו אשם וגזר את דינו למאסר שבין 10 ל-25 שנים. הוא ישב בכלא שמונה שנים ושוחרר ב-1.7.2007 על התנהגות טובה, לא לפני שהוא נדרש להבטיח שלא לחזור ולהשתמש במכשיר שבנה, ולהתמקד רק במאבק הציבורי לשינוי החוק, כמו שעשה במדינת אורגון. (כידוע לנו ח"כ חיים אורון מנסה להעביר בארץ חוק דומה).

ביולי 2010 נערכה הקרנת הבכורה של הסרט ואל פאצ'ינו צעד על השטיח האדום כשלצידו ד"ר ג'ק קבורקיאן.

לב גדול מלא חמלה ואהבה

□□□□□□□□

**מאה מתנדבים
מעניקים טיפולים הוליסטיים
לחולים אנושים.
שיאצו, רפלקסולוגיה,
מדיטציה ועוד, נועדו להקל
על הסבל ולעטוף את
החולים באהבה.
לנה שטרן, אלמנתו של
ח"כ יורי שטרן
עושה נפלאות**

מאת: רבקה סנה

להקל על חולי סרטן בקהילה כמו גם על בני משפחותיהם על ידי מתן טיפולים מתחום הרפואה המשלימה. הטיפולים המגוונים מיועדים לגוף ולנפש כאחת והם כוללים: דמיון מודרך, טיפולי מגע, רפלקסולוגיה, הילינג, שיאצו, מדיטציה ועוד.

לנה שטרן היא בוגרת לימודי כלכלה, שעברה כמה וכמה גלגולים מקצועיים לאורך חייה. היא עבדה ככלכלנית, עסקה בסידור פרחים, ושמונה שנים לפני שבעלה חלה, היא למדה פסיכותרפיה גופנית, כאילו צפתה את העתיד, כאילו הכינה את עצמה לייעוד של חייה, הקמת מרכז לטיפולים הוליסטיים-אלטרנטיביים לחולים.

"כשאדם חולה קשה, יש לנו נטייה לנסות להשכיח ממנו את מחלתו, ואולי גם לשכוח בעצמנו את מצבו. ברוב המקרים אנחנו נוטים לעודד אותו ולהפחית בו תקווה, אומרת לנה. "ההולך למות חש במצבו ומודע לו. לכן, עדיף לא לברוח מהמצב

האם אפשר להקל על סבלו וכאביו של חולה אנוש? האם אפשר להקל על סבלו של חולה שימיו ספורים?

לנה שטרן מאמינה שעם לב גדול, עם הרבה חמלה ואהבה, אכן אפשר. ולא מדובר על טיפול רפואי באמצעות תרופות וכדורים משככי כאבים. לנה שטרן עוסקת ב"סיוע הוליסטי", עזרה לחולה באמצעות טיפול משולב - פיזי ורוחני. לנה אישה מרשימה בת 59 היא אלמנתו של חבר הכנסת לשעבר, יורי שטרן ז"ל. יורי שטרן נפטר מסרטן לפני שלוש שנים והוא זכור כמי שעסק רבות בתחומי איכות הסביבה, הבריאות וקליטת עליה. אלמנתו לנה טיפלה בבעלה החולה ולמדה ממקור ראשון שניתן לתמוך בחולה מבחינה נפשית ובו בזמן להקל עליו את הכאב והסבל. אפילו להאריך במידה מסוימת את חייו של החולה.

לאחר מות בעלה, לנה הקימה לזכרו קרן שמטרתה

המרכז מארגן מדי חודשיים יום העשרה, סדנאות וסמינרים שנועדו להקל על המטפלים ולחזק אותם. "צריך הרבה אומץ להגיע למחלקות אונקולוגיות ולפגוש בחולים קשים", אומרת לנה, שלא משתמשת במונח - 'חולים סופניים'. אבל כן, היא מוסיפה, "חולה אחד סיפר לי שאחרי הטיפול שלנו הוא הצליח להירדם בפעם הראשונה אחרי זמן רב. ולא, אני לא מודדת את תוצאות הטיפולים באופן מחקרי, אבל מעקב אחרי החולים מוכיח שכולם מרגישים טוב יותר, ולחלקם אנחנו מצליחים להאריך חיים".

מתן טיפול לחולה

ליצירת קשר להתנדבות ולתיאום טיפולים:
המרכז על שם יורי שטרן, תל חי 14 ירושלים
טלפון: 077-5181021
www.yurishtern.org.il

ישראלית 10!

בבית החולים שערי צדק בירושלים פועלות ארבע מחלקות אונקולוגיות. בכל חודש ניתנים 700 טיפולים ל-250 חולים בידי 100 מטפלים. הטיפולים האלטרנטיביים ניתנים גם לצוות הרופאים ואחיות באותן מחלקות. "מצד אחד הצוות הרפואי עובד מאוד קשה גם פיזית וגם נפשית", אמרה לנה שטרן בכתבה שהתפרסמה בחדשות ערוץ 10 בנושא ישראלים 10. "מצד שני, רובם לא קיבלו טיפול במגע מעולם, ולא יכולים להבין עד כמה זה יכול לעזור".

החוק בשווייץ מאפשר לחולים סופניים עזרה בהתאבדות בתנאי שהעזרה ניתנת מתוך אלטרואיזם. המצב החוקי לגבי חולים שאינם סופניים אינו ברור. השווייצרים כועסים על "תיירי המוות" שבאים מחוץ למדינה

מאת: ציפי חן

בריטניה

ד"ר מייקל ארווין, לשעבר נשיא הפדרציה העולמית של עמותות למען הזכות למות בכבוד, עומד בראש ארגון חדש בבריטניה: "החברה להתאבדות רציונלית בגיל הזקנה". הארגון מבקש להרשות לאנשים זקנים, עייפים מהחיים וממחלות, זכות לעזרה בהתאבדות למרות שאינם חולים סופניים. זכותם של קשישים אלה, אחרי שמונה או תשעה עשורי חיים, להחליט שחיהם הושלמו והם מעדיפים למות במקום להמשיך במאבק לקיום החיים.

הצעת חוק דומה תוגש לפרלמנט בהולנד (ביטאון מס. 30). אולם בהולנד מיושם חוק המאפשר עזרה בהתאבדות לחולים סופניים, בעוד בבריטניה חוק כזה עדיין לא אושר.

במשאל לאומי שנערך מטעם הארגון החדש, 67% מהנשאלים הסכימו שאנשים זקנים במצב מנטלי טוב זכאים למות בעזרת רופא, אם הם סובלים מבעיות בריאות אך אינם חולים סופניים. רק 19% מ-1009 הנשאלים אמרו שהם מתנגדים

לאשר שהחולה הוא בעל כשירות מנטלית, אינו נמצא תחת לחץ קרובי משפחה, וזכאי לקבל מרשם לסם ממית לאחר תקופת צינון של חודשיים. מתנגדי ההצעה יאמרו בוודאי שזהו מדרון חלקלק, אבל הארגון מאמין שעכשו ניתן לנהל דיון פתוח ברצונם של המבוגרים לסיים את חייהם על פי בחירתם. ההצעה חייבת לקבל את אישור הפרלמנט, כפי שמצופה במדינה דמוקרטית אמיתית.

שווייץ

החוק בשווייץ מאפשר עזרה בהתאבדות בתנאי שהעזרה ניתנת מתוך אלטרואיזם, לחולים סופניים. המצב החוקי לגבי חולים שאינם סופניים אינו ברור. השווייצרים כועסים על המספרים הגדולים של חולים מחוץ לגבולות המדינה, "תיירי המוות" (כשליש מהמקרים באים מגרמניה ומבריטניה), ומבקשים להגביל את החוק לחולים טרמינליים בלבד.

אולם שרת המשפטים אוולין ווידמר-שלומפף מציעה

צינור הזנה הם אמצעים מותרים להפסקת טיפול", קבע השופט בבית המשפט הפדרלי. הדיווחים בתקשורת לא הבדילו בין המתת חסד, עזרה בהתאבדות וסירוב לטיפול מאריך חיים. אבל החלטה זו חשובה משום שבית המשפט קבע שאין צורך ב"צוואה בחיים", וכי די בעדותם של בני המשפחה באשר לרצונו של החולה שבוטא בעל-פה.

דרום אוסטרליה

ד"ר פיליפ ניטשקה, הרופא האוסטרלי השנוי במחלוקת וראש הארגון EXIT INTERNATIONAL, ערך משאל בהשתתפות 500 רופאים בחמש ערים באוסטרליה בנושא התאבדות וולונטרית. בדרום אוסטרליה 43% מהרופאים תמכו בהתאבדות עבור מבוגרים בריאים אך שבעי חיים, 40% התנגדו ו-17% התקשו להחליט.

"אנשים מעל גיל מסויים רוצים לדעת שיש להם בחירה", אמר ד"ר ניטשקה.

הרופא מנהל סדנאות בהשתתפות אנשים מעל גיל 50 ומלמד שיטות של עזרה עצמית לסיום החיים. הסדנאות הוצאו אל מחוץ לחוק באוסטרליה ומתנהלות כיום בניו זילנד, קנדה, בריטניה וארצות הברית. השלטונות באוסטרליה עשו מאמצים לצנזר אתרי אינטרנט המפרסמים את הנושא, אך ההצעות לא התקבלו. קואליציה של חברי פרלמנט בדרום אוסטרליה הגישה הצעת חוק לאישור אותנזיה וולונטרית, מול התנגדות עזה של פעילים, ביניהם מומחים לרפואה פליאטיבית. אלה מתנגדים לכל צורה של עזרה, במיוחד לאנשים "עייפים מהחיים". הדיון שהתעורר מקיף את כל אפשרויות הבחירה של צורת המוות ומועדו, החל בהוראות מקדימות לאי-הארכת חיים באמצעים מלאכותיים וכלה בעזרת רופא בהתאבדות לחולים סופניים, חולים כרוניים ואנשים שעייפו מהחיים. "אי אפשר עוד לעצור את הדיון בשאלות אלה, כאשר הרפואה המודרנית מסוגלת להאריך את חיינו מעל גיל 100", אומרים הפעילים.

להרחיב את תחום העזרה בהתאבדות ולא להגביל אותה. בראיון לעיתונות אמרה: "אנו רוצים התאבדות במרשם רופא לא רק לחולים סופניים. פשוט אי אפשר שלא להחיל את החוק על חולים כרוניים. יש להרשות זאת בתנאים מסויימים". כוונתה להציג הצעות חדשות לפרלמנט.

גרמניה

אריקה קולמר חיה במצב של צמח במשך חמש שנים. היא אושפזה במוסד סיעודי ולא זכתה לטיפול טוב. זרועה שנפגעה מנמק נכרתה בשל הזנחה בטיפול.

בתה, על פי עצתו של עורך דינה וולפגנג פוץ, חתכה את צינור ההזנה של אימה. עורך הדין הועמד למשפט בשל עצה זו וזוכה על ידי בית משפט לעירעורים. בית המשפט העליון קבע שמניעת טיפול רפואי היא חוקית, אם החולה ביטא באופן ברור רצון להימנע מטיפול מאריך חיים. "הפסקת פעולת מכשיר הנשמה וסגירת

קוראים לה פרימה וכשמה כן היא

במשרד אמרו לי לקרוא לך "גברת", מתעקשת המטפלת הפיליפינית שאי אפשר בלעדיה. יומן אישי: המטפלת ואני...
מאת: תמר אבידר

קוראים לה פרימה אבל שמה המלא הוא פרימדונה, אף שתודה לאל, היא לגמרי לא פרימדונה. אין לה שום שגעונות ושגיגות. היא בת 44, נראית בת 24 עם גוף של ילדונת ועיניים מלוכסנות כמו כל בנות עמה. היא קוראת לי "גברתי", ואינני מצליחה לשנות את הדבר, שהרי בעיניה - אישה לבנה עם עיניים שאינן מלוכסנות, היא "גברת". עשרות פעמים שיננתי באזניה: אני לא גברת. לשווא. הסברתי לה שגדלתי במשפחת פועלים. לא עזר. התייאשתי. "במשרד אמרו לי לקרוא לך 'גברת', וזה מה שאני עושה", התעקשה שוב ושוב. שיהיה. אין צורך לומר, שאני מקפידה לשמור על כבודה ולעולם לא מרימה עליה את קולי. להיפך, אני אפילו מפנקת אותה. לא דורשת ממנה לשבת איתנו לשולחן (אלא בערבי חג), ומכבדת את

רצונה לאכול בחברת עצמה, ולאסוף את מנת האורז שלה באצבעות. פרימה הגיעה אלי לאחר שעבדה חודשיים במשפחה אחרת. בהתחלה היא נראתה די עגומה והרבתה להתבודד ולהתפלל, אך מרגע שהיא יצרה קשר טלפוני עם בני משפחתה, מצבה השתפר ונראה לי שהיא מרצה מהסידור החדש ושמחה לעבוד אצלי. באותם ימים ראשונים היא סיפרה מעט על בני משפחתה, ותכונתה הבולטת ביותר הייתה (ועדיין) - היותה כמעט בלתי מורגשת.

מאז עברו ארבע שנים ופרימה מרבה לשוחח עם ילדיה בטלפון וגם באמצעות האינטרנט. לפעמים אני רואה שהיא מוחה דמעות, או שאני שומעת אותה בוכה מגעגועים, כשהיא נשענת על הטלפון כאילו היה מכשיר הנשמה. למזלה, הממשלה הפיליפינית מקיימת הסדר לשיחות זולות בקו ישראל-פיליפינים, כך שאף שפרימה גלתה מביתה, היא אינה מנותקת ממנו. אחרי הכול, מצבה לא פשוט: היא השאירה מאחוריה שלושה ילדים בן 22, בת 16 ובן 10. שני קרובי משפחה מטפלים בענייני הבית והמטבח בביתה שנמצא בצידו השני של כדור הארץ, כשבעלה של פרימה, הוא הנושא העיקרי בעול. פרימה מתארת את בעלה כאיש מסור, מתמצא, משגיח, קפדן וכמי שרואה עצמו לא רק כאבי

המשפחה, אלא גם כשותף מלא בחינוך הילדים. למרות המרחק בקילומטרים ולמרות הבדל השעות בין ישראל לפיליפינים, פרימה תורמת את חלקה ומרבה לשוחח עם כל אחד מילדיה לחוד. היא עוקבת אחרי מצב הילדים בלימודים, מטיפה להם מוסר לפי הצורך, מזכירה לאחד שיפסיק לזלול שמא ישמין ובאחר נוזפת על שהזניח את שיעורי הבית. בכלל, היא מתעניינת בכל פרט, כמו למשל, איך תיראה שמלת הנשף שבתה היפהפייה תכננה ללבוש במסיבת הסיום של בית הספר התיכון. השתיים שוחחו שוב ושוב ותכננו יחד את הגזרה של השמלה, הבד והקישוטים. ואז הגיע רגע השיא - פרימה זהרה

מאשר, כשראתה את בתה היפה רוקדת סלואו בזרועותיו של אביה, במסיבת הסיום המפוארת של ההיי סקול. פרימה עזבה את משפחתה במטרה לממן את הלימודים של ילדיה. כיום, בנה הבכור מסיים לימודי סיעוד ובקרוב יוכל להתחיל לעבוד כאח סיעודי, מה שיאפשר לשני ילדיה האחרים להמשיך ללמוד ולרכוש מקצוע שיפרנס אותם בכבוד. בינתיים, אמא-פרימדונה עובדת קשה ושולחת את משכורתה הביתה, כשהיא מקריבה כל רגע מחייה למען משפחתה. וכן, זכיתי. זכיתי במטפלת מסורה ונהדרת, ואני משתדלת לתת לה תחושה שביתי - ביתה, שמשפחתי - משפחתה.

לחיות ולמות בכבוד
THE ISRAELI SOCIETY TO
LIVE AND DIE WITH DIGNITY
עמותת רשומה מס' 2-322-012-58

תזכורת

למען "עולם ירוק", ובמטרה לחסוך בהוצאות הדפסה ונייר, אנו עושים שימוש בדוא"ל (דואר אלקטרוני), להפצת מידע ועידכונים בקרב חברי העמותה

אם טרם מסרתם לנו את כתובת הדוא"ל שלכם, אנא שילחו אותה בהקדם (תוך ציון השם המלא ומס' החבר בעמותה) לכתובת הבאה:

Lilach.haverim@gmail.com

לעבור לקיבוץ בגיל 80!

לגור בקיבוץ על יד הילדים. החיים זורמים
בשלווה למרות ההפרטה. אם ילדיכם
חברי קיבוץ - תחשבו על זה

מאת: שרה יעקבי

הקיבוץ שלהם היטב. במשך עשרות שנים חגגנו
איתם את כל החגים, הרבינו לבקר אותם בסופי
שבוע, הכרתי גם את חברי הקיבוץ, והתיידדתי
עם רבים מהם, כך שמהיום הראשון הרגשתי
שהגעתי לבית חם ונעים.

כאם של חברי קיבוץ שמורה לי הזכות לשכור
דירה ולהיחשב כתושבת הקיבוץ, ולהינות מכל
האפשרויות שיש לו להציע. שכרתי כאן דירה
נוחה ונעימה בת שני חדרים, פינת בישול ושתי
מרפסות, בסכום של 1550 ש"ח. וזכיתי - מכל חלון
נשקפים אלי נופים ירוקים, דשא ועצים, והרעש

כשהגעתי לגיל שמונים, הבנתי שהגיע הזמן לעזוב
את דירתי הגדולה והמרווחת בעיר, בה חייתי לבדי
לאחר מות בעלי. רוב חברינו הטובים עזבו את
העיר זה מכבר, חלקם הלכו לעולמם, חלקם עברו
לדור מוגן, ואחרים עברו למקום מגורי ילדיהם.
לא אחת, בסופי שבוע, מצאתי את עצמי נוהגת
במכונית לבקר את ילדי ונכדי בקיבוץ.

מבחינה כלכלית יכולתי לבחור מגורים בכל
בית-הורים בארץ, אבל ברגע שהחלטתי לערוך
שינוי משמעותי, לא התלבטתי לרגע. היה ברור
שאני עוברת לגור בקיבוץ של ילדי. הכרתי את

היחיד שמעיר אותי בבוקר, הוא ציוץ של צפורים.

הקיבוץ שלנו הופרט לפני כשלוש שנים, אך
בחדר האוכל עדיין מגישים מדי יום (מלבד
בשבת) ארוחת צהריים מגוונת וטעימה במחיר
מסובסד, כך שכמעט אינני צריכה לבשל. את
הכביסה אני מוסרת למכבסה ומקבלת אותה
כעבור מספר ימים נקיה ומקופלת יפה (במחיר
נמוך ביותר). מצרכי מזון ושאר דברים פעוטים
אני קונה בכלבו המקומי. בכל בעיה רפואית אני
פונה למרפאת הקיבוץ, והחיים נראים שלווים
ביותר ונוחים. בסך הכל, אף שאני משלמת
חשבונות של חשמל וטלפון, הוצאות המחיה כאן
נמוכים בהשוואה לעלויות של החיים בעיר.

ראוי לציין שמבחינה חברתית, על אף ההפרטה,
חוגגים כאן את כל החגים במשותף, ובערב
שבת, לאחר הארוחה החגיגית בחדר האוכל
מתקיים מפגש של כל החברים והילדים על
קפה ועוגות (בחינם), בקיץ אנחנו מבלים על
הדשא ובחורף במועדון.

הקיבוץ שלנו הוקם לפני שישים שנה, מה שאומר
שמייסדי הקיבוץ הגיעו לגיל גבורות ורק מעטים
מהם נשארו לחיות כאן. קבוצת הגימלאים במקום
מונה כמה עשרות, חלקם תושבים ותיקים וחלקם
כמוני, תושבים שבאו לכאן בעקבות הילדים.
כל הגימלאים, גם אלו שעברו את גיל הגבורות,
ממשיכים לעבוד לפי בחירתם בענפי המשק
השונים בהתנדבות, ועובדה זו מזכה אותם-אותנו
ביחס של כבוד והערכה. אני עצמי נותנת שיעורים
בעברית ומסייעת בחדר האוכל.

לרשות הגימלאים עומד מועדון, "בית פתוח"
בכל שעה, מצויד בשתייה חמה וכיבוד קל. בכל
בוקר ניתן לפגוש כאן את בני גילנו, לבלות
במשחקי קופסה, לעסוק במלאכת יד, לקרוא
עיתונים או סתם לשוחח ו"לנהל" את העולם.
פעם בשבוע לפנות ערב כולנו מתכנסים להרצאה
או לסרט.

לאחרונה החלו לחזור לכאן משפחות של בנים
שעזבו לפני שנים, ועתה בוחרים לשוב אל
הקיבוץ מתוך שהם מעדיפים את איכות החיים
כאן על פני מקומות אחרים.

כשאני מביטה סביבי וחושבת על חיי בעבר
ובהווה, אני מגיעה למסקנה, שלא הייתי יכולה
לבחור מקום טוב ונעים יותר לבלות בו את
שארית חיי מאשר בקיבוץ גדות. ואם יש המפקפק
בכל הטוב שמצאתי כאן - הרי הוא מוזמן לבקר
בכל עת, (יש לנו 60 צימרים) ואני מתנדבת
לארח...

צחוק בצד

יום אחד מבחין המלאך התורן בשערי גן
העדן בגבר שצועד הלך ושוב מעבר לגדר.
"אפשר לעזור לך?" הוא שואל את האיש.
"לא, תודה. זה בסדר", עונה האיש וממשיך
לצעוד הלך ושוב.

כעבור כמה דקות, האיש עדיין צועד כשהוא
מוטרד ועצבני.

"תגיד, הכל בסדר אצלך?" מתעניין המלאך.
"תשמע", אומר האיש מעבר לגדר, "אתה
יודע שאני מת, אני יודע שאני מת... אולי
אפשר לעשות משהו שגם הצוות במחלקה
לטיפול נמרץ יידע את זה כבר?"

במרכז המידע מתועדים חומרים עדכניים בנושא
מיתת החסד בארץ ובעולם.

במרכז מספר מדורים:

ספרייה - ספרות יפה ומחקרית
כתבי עת

קטעי עיתונות - כתבות ומאמרים

מחקרים אקדמיים - עבודות סמינריות
ודוקטורט

ספריית קלטות טלוויזיה - תכניות תעודה וסרטי
קולנוע, סיפורי סוף הדרך, ביוגרפיות ועוד.

המרכז מסייע במתן הדרכה וחומר כתוב

למתעניינים ולסטודנטים הבוחרים לכתוב עבודות
בתחום. השרות מוענק ללא תשלום. ניתן ליצור

קשר עם אנשי המרכז בתיאום טלפוני:

03-6730577

בדרך אל החתולים

מאת: יהושע קנז. עם עובד, 2007

הספר הוענק למרכז באדיבות ההוצאה
סיפורים אנושיים על נשים וגברים זקנים וחולים
המסתופפים בבית החלמה, המעניק טיפול סיעודי
תומך לאחר אישפוז. חלק מדיירי המקום ישארו
בו עד לפרידתם מהחיים ואחרים יוכלו לשוב
לחיים בקהילה. החיים במקום מתנהלים כבתוך
בועה מנותקת מהעולם החיצוני. הספר מצטיין
בתיאור מכמיר לב ומרגש על יחסי הקרבה
והתמיכה ההדדית הנרקמים בין הזקנים, גם על
יחסי עוינות ופחד. המכנה המשותף לכל הדמויות
הם - חולי, בדידות, המתנה ליום המחר והתלות
הנואשת בצוות הטיפול.

זיכרונות אחרי מותי, סיפורו של יוסף

(טומי) לפיד

מאת: יאיר לפיד. כתר, 2010

אוטוביוגרפיה של טומי לפיד, הנכתבת לאחר
מותו, בקולו של הבן החי, העיתונאי והסופר
יאיר לפיד. הספר מלווה את חייו של יוסף לפיד,
אך משמש גם כראי לתקופה - תולדות המדינה
בשנים השנים הראשונות. טומי לפיד ז"ל היה
משפטן, עיתונאי רב השפעה, אינטלקטואל,
ובערוב ימיו גם פוליטיקאי. כבעל השקפת עולם
ליברלית, הוא האמין בזכות האדם לחיים בכבוד
על פי אמונתו ורצונו. בנוגע לענייניו - הוא כיבד
את רצונה של אימו לזכות במיתת חסד, משכּלו

היא מתנדבת לפעילויות שונות - עזרה למשפחת
עולים, וקריאת סיפורים לאישה עיוורת. מצבה
מידרדר ובתה, שעמדה להינשא, שבה לביתה
לטפל בה. הספר קטן ומעוצב כמחברת או יומן,
אך מיטיב לתאר את רגעי החיים שלפני אובדן
ההכרה והניתוק מהמציאות ועד לסוף הבלתי
נמנע.

בקצרה:

גם דגים דוהים, מאת: יפעת לביא ואילת
הלר. הוצאה עצמית, 2009. סיפורו של דג חולה,
המיועד לכל מי שיש לו קשר עם מבוגר או צעיר
שלקה במחלה קשה. הסיפור כתוב ומעוצב כסיפור
ילדים, אך נותן כלים להתמודדות עם המחלה בכל
גיל.

תוצאה חיובית, מאת: דורית ויסמן. כרמל,
2010. התמודדות אישית של הסופרת עם מחלת
הסרטן והחלמתה המוצלחת.

ניתוח לב פתוח, מאת: דן שיינמן. כנרת,
זמורה-ביתן, דביר, 2010. ספרו הראשון של
עורך הדין שיינמן החושף מאבקים בעולם החוק
ועולם הרפואה.

אין מה לפחד, מאת: ג'וליאן בארנס. כנרת
זמורה-ביתן, דביר, 2010. דיון על אודות המוות
וההכנה לקראתו. איך? כיצד? מתי?

כוחותיה להתמודד עם מחלתה. כך נהג גם
בהתמודדותו האישית עם מחלתו הקשה ופרידתו
המכובדת מחייו עתירי המעש.

עדין

מאת: רון סגל. פרדס, 2010

הספר הוענק למרכז באדיבות ההוצאה

הספר הוא פרי דמיונו של המחבר, אולם עלילתו
לקוחה מעדויות של ניצולי שואה, והוא משלב
בעלילה סיפורי חיים אמיתיים. גיבור הספר,
אדם שומאכר, הוא ניצול השב למינכן לכתוב
את זכרונותיו כשהוא חולה אלצהיימר, לוקה
באירוע מוחי ומתאשפז בהוספיס מקומי. חרף
מצבו הקשה הוא מצליח להשלים את סיפורו
האחרון, המסתיים בהמתת חסד מתוכננת במוסד
של עמותת "דיגניטס" בשווייץ.

הגב' פפירבלאט

מאת: יהושע גרינברג. קרא, קרא, 2010
הספר הוענק למרכז באדיבות הסופר.

הלנה פפירבלאט, בת 72, המספרת חולת
האלצהיימר, היא אלמנה ואם לשני ילדים בוגרים.
היא מאבדת את השליטה בחייה, גופה אינו נשמע
לה, זכרונה בוגד בה והיא שוקעת בריקנות אליה
נשאבים חולי אלצהיימר. במאמץ להיאחז בחיים

נשיא העמותה, מר אליהו מצא, הרצה במכון הישראלי לדמוקרטיה, בכנס שנערך באוניברסיטת באר-שבע וביה"ח סורוקה, ובמספר תכניות רדיו וטלוויזיה. על הופעות נוספות בתקשורת - ראו בהמשך.

מיה רשף הרצתה ברחובות בפני קהל גימלאים; חנה עזר הופיעה בנתניה; מרים טמיר-רופין השתתפה במספר כנסים של עמותות אחיות. גם מתנדבי המשרד אינם שוקטים על השמרים. השנה מלאו חמש שנים מאז מילאו רוב חברי העמותה את טופס מתן ההוראות הרפואיות המקדימות. מאחר וצריך לחדש את הטופס מדי חמש שנים, איתרנו את כל החברים והחברות הוותיקים ושלחנו להם טפסים חדשים. הדבר נעשה בקבוצות, ותוך זמן קצר יקבלו את הטפסים החדשים כל הזקוקים לכך. לאחרונה שלחנו מכתבים לכל החברים שלא מילאו את הטופס הנ"ל, עם תזכורת והמלצה לעשות זאת. כעת עוסקים מתנדבי המשרד בבדיקה ובהוספת מספרי תעודות זיהוי לכל החברים, שכן זהו אמצעי הזיהוי הבטוח ביותר. לשם כך יצרנו קשר עם משרד הפנים והעניין נמצא בטיפול. הדבר דורש סכום כסף לא מבוטל, אבל בהתחשב בחשיבותו החלטנו לעשות זאת.

בעקבות מספר מקרים שבקשתם של חברינו המאושפזים לא כובדה בשל חוסר ידיעה של הרופא התורן, הכין חברנו שלום טטרו שלט הניתן לתלייה על מעקה המיטה, ובו הודעה על היות החולה חבר בליל"ך. (פרטים על השלט והיכן ניתן לקבלו בעמ' 29).

אתר העמותה חודש הן בתוכן והן בצורתו הגרפית בעזרת ציפי חן, תמר סטן ובעיקר מרים קוגל. מעתה נעביר דרכו מידע שוטף לחברינו ולציבור הרחב. נוסף לכך עוסקת כעת מרים בבניית תוכנה שתקשר בין בתי החולים ועמותת ליל"ך, ותאפשר לברר באופן מיידי וסודי. אם אדם שאושפז בביה"ח הוא חבר בליל"ך.

יש לציין כי לאחרונה נוספו לעמותה מתנדבים מסורים הנכונים לעזור. יחד עם זאת, אנו זקוקים למתנדבים נוספים, ומזמינים אתכם להתנדב ולתרום לעמותה על פי היכולת והנסיון שלכם. תודה לכל המתנדבים הפעילים.

ב-2 בנובמבר ציינו את היום הבינלאומי למען הזכות לחיות ולמות בכבוד. היוזמה באה מן הפדרציה העולמית של העמותות למען הזכות למות בכבוד. מכיוון שהידיעה על כך הגיעה אלינו מאוחר, לא הספקנו לציין את היום כיאות. אם יש לכם רעיון כיצד לציין יום זה בעתיד, אנא, צרו איתנו קשר.

הולך ורב מספר החברים המשתמשים באינטרנט. אנו נעזרים בכלי זה כדי להעביר הודעות לחברינו, להתעדכן ולחסוך בהוצאות דואר וטלפון. אם עדיין לא שלחתם לנו את כתובת הדוא"ל שלכם, נא שילחו אותה למשרד.

במשך מספר שנים מילא חברנו סם גרופל יחד עם צבי ינקוביץ את תפקיד ועדת הביקורת. לצערנו ביקש סם לשחררו מהתפקיד בגלל מחלה. אנו מודים לו מאוד על מסירותו ומאחלים לו בריאות שלמה. את מקומו ימלא חברנו נמרוד

קינמון. אנו מאחלים לו הצלחה.

ב-7 באוקטובר התקיים בכפר המכביה הכנס השנתי של האגודה לזכויות החולה 2010. נשאו ברכות ד"ר בועז לב, משנה למנכ"ל משרד הבריאות, ועדינה מרקס יו"ר האגודה לזכויות החולה. ההרצאות עסקו בזכות החולה לפרטיות וסל התרופות, ובעיקר בהרכב ועדת הסל. פרופ' אבינועם רכס, יו"ר הוועדה האתית, הנחה את הדיון שבו בלטה חברת הכנסת ד"ר רחל אדטו, שהדגישה שבועדת הסל ישתתפו אנשים שאין להם העדפה לגבי שטח רפואי מסוים. אדטו קבלה תעודת הצטיינות של נאמן זכויות החולה. עוד נדונו בכנס זכות

החולה לקבל מידע רפואי, וחובת הסודיות החלה על מטפלים ועובדים במוסדות רפואיים.

נתן מרכוס מכפר ידידיה שלח לעתון המקומי "כוון חדש" כתבה על ליל"ך. עמותת ליל"ך מודה על כך, וקוראת לחברים ולחברות לשלוח כתבות בנושא למות בכבוד למקומנים השונים.

עמותת ליל"ך קיבלה תרומה בסך 1500 ש"ח מפאולה יואכימסטל ז"ל.

שימו לב: המעוניינים להשתתף במחקר בנושא צוואה בחיים, מוזמנים למלא את העמוד המצורף לעיתון זה.

רדיו / טלוויזיה

- ✓ מיה רשף התראיינה בתכנית "עושים סדר" בערוץ 10 על היום הבינ"ל של הזכות למות בכבוד
- ✓ בינה דיבון התראיינה אצל "לונדון וקירשנבאום" בערוץ 10.
- ✓ עו"ד אלי זהר ופרופ' עמוס קורצ'ין שוחחו על הזכות למות בכבוד בתכנית "עושים סדר" בערוץ 10.

- ✓ מאמר קצר של מיה רשף על עמותת ליל"ך התפרסם באתר NRG.
 - ✓ בינה דיבון התראיינה בתכנית "בריאות 10" בערוץ 10 על עמותת ליל"ך
 - ✓ בינה דיבון ועו"ד אלי זהר התראיינו בתכנית "שעה אזרחית" ברשת א'
 - ✓ בינה דיבון התראיינה בתכנית "שעת חברה" ברשת ב'
- תמצית דבריה של יו"ר ליל"ך בינה דיבון בתכנית "לונדון וקירשנבאום" בערוץ 10, ביום הבינ"ל לציון הזכות למות בכבוד:

דיבון הציגה בתכנית את עמדת ליל"ך, כי יש לתקן את חוק החולה הנוטה למות על מנת לאפשר לחולים סופניים רבים יותר להשתמש בחוק על מנת לסיים את חייהם בכבוד. "החוק הנוכחי כמוהו כחוק של גבינה שווייצרית", אמרה דיבון. "יש בו הרבה מאוד חורים. הוא לא כולל את כל המצבים הסופניים, כמו למשל מצב של צמח, והוא לא כולל את כל הטיפולים כמו להפסיק הזנה". דיבון ציינה כי החוק הנוכחי מציב מכשולים רבים בפני אנשים המבקשים לחתום על הטופס של משרד הבריאות, המורה שלא לחבר אותם למכשירים מאריכי חיים. "יש המון מכשולים בדרך להגשמת החוק", אמרה דיבון. "הטופס שצריך למלא מאוד מאוד מסובך ודורש הסבר של רופא שאורך שעה וחצי בממוצע. ברפואה הציבורית קשה לדרוש מרופא שישב עם פציינט שעה וחצי ולכן אנשים רבים נרתעים מלחתום".

ר' קישור לראיון של בינה בלונדון וקירשנבאום

<http://lnk.nana10.co.il/Article/?ArticleID=756049>

חיים ארוכים

מאת: יורם קניוק

אני כבר יכול לעשות בגילי? לשבת בשדרה ולראות אמהות וילדים? לחכות לסדר, לראש השנה? אז הילדים דואגים לי, אני רץ כל 5 דקות לבית שימוש, הנכדים צוחקים, מספר להם על הבריגדה והם לא יודעים אם זה אוכל חדש או משחק מחשב. בשביל מה? שיאריכו את החיים עד גיל 65 ואחר כך שיעזבו אותי במנוחה, מי שיוכל וירצה, יחיה, מי שלא יכול - יילך לאן שהולכים כשלא חיים עוד. הכסף שעולות התרופות שלי היו יכולות לפרנס משפחה במצוקה, ולהגדיל את המשטרה פי ארבעה. מה אני צריך זיקנה כזאת ארוכה? אז נגיד שאני בבית אבות אז אני מחייך לזקנה שלי והיא אלי, רוקדים טנגו. קופצים כמו אידיוטים, למעלה למטה, בטלויזיה מוכרים שמלות לנכדות שלי, והזקנה שלי לא רואה טוב. גם אני לא, בקושי שומע, בשביל מה אני צריך את זה? בשביל שהרפואה תתקדם? שלא תתקדם. שתרפא סרטן בכספי מחקר נוספים. אנחנו הזקנים לא בקשנו להיות עול כזה, אבל אם נותנים לך, וזה בחינם מהביטוח הלאומי, אז אתה לוקח.

אני בן 81, לא מפני שהרופאים החליטו שאני צריך לחיות. הם החליטו שהזיקנה שלי תהיה יותר ארוכה. הם משכו לי את הזיקנה ב-21 שנה. אז אני הולך לרופא עיניים, לרופא אוזניים, לרופא לדרכי השתן, לרופא אף אוזן גרון, לפה ולסת. בודקים אותי ואומרים שהכול טוב ואני כמו חדש. נותנים לי מרשמים לתרופות. אני צולע לבית המרקחת ועומד בתור. באה אישה ונותנת לי כדורים נגד לחץ דם, נגד קרישה, נגד דפיקות לב לא סדירות, משחה לפצעים, כדורים נגד דיכאון, כדורים כדי לקום בבוקר, כדורים להירדם, כדורים נגד אשתי, נגד הילדים שלי, נגד הנכדים שלי, כי הם רואים איך אני מזדקן בדירה שהם יכולו למכור ולקנות כמה מכוניות חדשות. הם משלמים מסים ומגיע להם. אני אוכל את הפנסיה שנקבעה לפי גיל 60 וגומר את קופת הגמל של המדינה ובקושי אני הולך, אבל יש הליכון, בא פיליפיני לטפל בי. הילדים שלי נחנקים ממסים, כי אני עולה להם עוד מיסים, הם צריכים לעבוד קשה יותר וכל זה כדי שבבוקר לפני הארוחה אקח את הכדורים האלה, חצי שעה אחרי הארוחה אני לוקח אותם, אחר כך אני בולע כ-7 כדורים, ושומר על דיאטה. אני עייף מכדורים ורוצה לישון, והשלפוחית לוחצת ואני מדדה לבית שימוש, יושב חצי שעה עד שזה בא, חוזר למטה מרוגז, לוקח מיליגרם ואליום ופתאום כואב התחת, יש משחה, איפה שמת אחת? מחפש. לוקח כדורים נגד כולסטרול, נגד נזילת שתן, מה לא? ומה יוצא לעולם מזה? שאני נדבק כמו עלוקה לחיים שלי שנגמרו בגיל 65 כשיצאתי לפנסיה. מאז אני חי מכדור לכדור, מבדיקה לבדיקה, מניתוח לניתוח, הייתה לך יציאה היום? הייתה אבל דלילה, קח את הכדורים האלה. מדוע? מה

לילך לחיות ולמות בכבוד

LILACH THE ISRAELI SOCIETY TO LIVE AND DIE WITH DIGNITY
Member of the World Federation of Right to Die Societies * 58-012322-2 מספר רשומה

לתשומת לב הצוות הרפואי!

בהסתמך על הזכויות המוקנות לי, ב"חוק זכויות החולה" וב"חוק החולה הנוטה למות", הנני מבקש/ת בזה, שלא להעניק לי טיפול רפואי, בניגוד לטופס ההנחיות הרפואיות המקדימות, עליו חתמתי והוא מצוי:

☐ בתיק הרפואי שלי

☐ מופקד בעמותת לילך

☐ בידי באי-כוחי

ת"ז

או

ת"ז

בתודה מראש על כיבוד רצוני זה,

תאריך

חתימה

מס' ת"ז

מס' חבר בלילך

היה היה

רק בתום השבעה מכה בנו הבדידות, והדאגות מחלחלות פנימה.
אחת הדאגות המטרידות ביותר היא מה לעשות עם
פריטי הרכוש האישי ובגדיו של הנפטר? אל תזרקו לפח ללא אבחנה.
מיינו, חבכו וחלקו

מאת: חיה יוסף

החורף בעיצומו. כבר בשעות אחרי הצהריים
מחשיך משהו, וכשאני חוזרת מביקור אבליים
אצל חברים טובים או בני משפחה, הכול נראה
עצוב ומדכא.
בערב כזה אני יושבת בחדר הקטן שלי, שקירו
החיצוני עשוי זכוכית והגשם החזק דופק בו, עד
שנדמה שעוד מעט יחדור פנימה וירטיב גם אותי.
הגשם והחושך והעצב מזכירים לי את ספרה
הנפלא של הסופרת יהודית הנדל, "אנשים
אחרים". אני שולפת את הספר שמשללב היטב
באווירה הנוגה ומדפדת.

בין הסיפורים היותר יפים ומרגשים אני עוצרת
דווקא בסיפור ששמו, "קבר בנים". סיפור
מהחיים על אב שבנו נפל באחת ממלחמות ישראל
והוא קבור בבית קברות צבאי. האב מבקר את
קבר הבן כמעט כל יום, גם ביום חורף גשום.
הוא מביט בעצב בקבר הרטוב מהגשם של אמש.
הוא מנסה לנקות את אבן השיש כדי שיוכל
לקרוא שוב ושוב את הכתוב על המצבה. אך
פתאום נפתחות ארובות השמים ועננים כבדים
ממטירים גשם חדש וזועף. האב לא מחכה ולא
מהסס. הוא מסיר את מעיל הגשם שלו, ניגש
לקבר בנו ובעדינות ואהבה מכסה את המצבה
הדוממת. שהגשם לא ירטיב.
כרגיל, התרגשתי מהסיפור וחשבתי לעצמי כמה
קשה ועצוב לנו, אנחנו שנשארים בלעדי אהובי

לא פעם מצאתי מסביב לפח האשפה תצלומים,
מכתבים, כלי כתיבה, בגדים ופריטים
דקורטיביים חסרי בעלים. לא נעים להודות,
אבל אנשים רבים רוצים להיפטר מחפצים אלה
וזורקים אותם. לא יפה. לדעתי, חשוב מאוד
ועדיף - לאסוף חפצים שהיו קרובים ללבו

של הנפטר וחלק מחייו. אני מציעה להזמין את
כל בני המשפחה והידידים ולבקש מהם: כבדו
את זכר האהוב שהלך לעולמו. קחו מה שמתאים
לכם למזכרת.
ובאמת, לפני זמן לא רב ביקרתי את דניאלה,
חברה קרובה שישבה שבעה על בעלה. אף שהיה
זה יום חם ומעיק, חברתי לבשה סוודר סרוג
צבעוני ויפהפה. "זה סוודר של אהרל'ה, בעלי
ז"ל", היא אמרה כשקידמה את פני. "כל כך טוב
לי בו, חם ונעים ועדיין מריח כמו אהרל'ה".
חיבקתי וליטפתי את הסוודר ויחד איתו גם את
דניאלה, כשאני שואלת את עצמי, מה הסיבה
שהרבה אנשים אחרים לא רוצים להשתמש
בבגדי הנפטר? למה לא לאמץ אותם ולשמר את

זכרו של המת?
מניסיוני, נכדות ונינות צעירות אוהבות לחזור
וללבוש בגדים ישנים, ולהתרפק על פריטי אופנה
כאלה, ואפילו המציאו לכך שם שנשמע מזמין
ונחשק: "יינטאג".
אף שזה לא קל מבחינה רגשית, אני מציעה
לעשות סדר בין החפצים והבגדים האישיים של
הנפטר. רצוי וחשוב למיין את החפצים, להשקיע
סבלנות וזמן ולהכין כמה חבילות. חבילה אחת:
למתנות לבני המשפחה והחברים; שנייה למכירה
או לחלוקה לנזקקים; שלישית, במיוחד ספרים
ומפות, תעודות ותצלומים, למסור למוסדות
מתאימים. רק לא לזרוק את סך כל חפצי המת
לפח הזבל הציבורי ללא אבחנה.

מצבה מתוקה

זוהי המצבה של אידה קליינמן ז"ל, שנפטרה בשיבה טובה ברחובות. אף שהשכנים ידעו שאידה
לא מוכנה לגלות את סוד המתכונים המופלאים שלה, ילדיה החליטו להקים לאימם מצבה מתוקה
ובלתי נשכחת. על המצבה הם כתבו את המתכון המנצח שלה לעוגיות אנווים. באמת מתכון מנצח!

and vitality until his last days. And I remember what I was told about our beloved poet and composer, Naomi Shemer, who asked visitors in her last days to tell her happy stories and jokes ...

During the first years after her husband's death, Lena treated patients herself. The holistic center she manages has since expanded, and today, one-hundred (!) volunteers work with her, among them senior and experienced caregivers, teachers and students of alternative medicine. Patients are treated in the four oncological departments at Shaarei Tzedek Hospital in Jerusalem. Each caregiver contributes two and one-half hours a week, and all provide patients not only with treatment by touch, but also with their full attention. "Sometimes we meet a patient who opens to his/her caregiver and talks with him/her as he/she never has before. It is important that caregivers learn to listen and to cooperate," Lena emphasizes. "Everybody comes to us with a large heart, with much compassion and love. Some were themselves patients in the past, some have family or friends who are ill." At the end of their shifts, all share the lessons they have learned, and meet once a month – in a discussion group with the oncologists. The Center arranges an enrichment day every two months,

workshops and seminars intended to help caregivers and reinforce them. "Visiting the oncological departments and meeting severely ill patients is very demanding emotionally," Lena says (she does not use the term "terminally ill"). But, she adds, "one patient told me that after our treatment he managed to fall asleep for the first time in so long. And no, I do not measure the results of the treatments through academic research, but rather by following the patients and seeing they all feel better, and that some of them even live longer." Volunteers who wish to contact the Center, and those who wish to receive treatment, should contact: The Yuri Stern Center, 14 Tel Hai Street, Jerusalem; Telephone 077-5181021.

The Shaarei Tzedek Hospital in Jerusalem has four oncological departments. Every month, 250 patients receive 700 treatments, by 100 volunteers.

Alternative treatments are also given to the medical staff and to nurses in these departments. "The medical staff works very hard, both physically and emotionally," said Lena Stern in the article published by Channel 10. "Yet most have never received treatment through touch, and cannot understand how helpful it can be."

English: Lynda Berman

להנאתכם.
אין פרסים ואין צורך לשלוח.
ליהנות וזהו.

תשבץ

7		6		5		4	3		2	1
							9			8
	13			12				11		10
		16			15				14	
			20			19		18		17
						23			22	21
27			26				25			24
	31			30				29		28
		34			33					32
39	38		37			36			35	
		43		42				41		40
			48	47			46		45	44
			51			50				49

הגדרות

מאוזן: 1. מושב בשפלת יהודה (2,3) 2. רוחות חזקות 8. נמצא 9. בא לעולם 10. אוקטופוס
12. פלא 13. דפנה 14. יופי 15. כאן 16. אחי יעקב 18. לא כהה 20. חלק בעץ 21.
נאה 23. כלי להכבדה 24. סימן מוזיקלי 25. עוף דורס 26. צורר 28. צאצאיה 30. כינוי
רומז לנקבה 31. תו מוזיקלי 32. הבריה 33. תבל 35. רהיט 37. קוץ 41. ילד קטן 43.
החסיר 44. מועד 46. קריאת התפעלות 47. שכר, גמול 49. יצר 50. גבעה מלאכותית
51. נמש

מאונך: 1. מקום מגורים 2. נפש 3. כלי למאור 4. אות עברית 5. מקום לימוד עיוני או מעשי
6. מזמר 7. יין צעיר 11. נתינת כסף לנזקק 13. 10. 15. קוראים אותה מדי שבת 16. תבל
17. פירות עץ משבעת המינים 19. צי 20. מאכל מתוק 22. הברקה 25. מדינת באגן הים התיכון
29. עוני 27. מילת שאלה 30. כינוי רומז לנקבה 33. צנוע 34. כלי יריה גדול 36. מקום למכירה
38. חרות 39. כיסוי פנים לאישה 40. אחרי היום 42. ידית 45. מכסה הבית 48. אחורי הגוף

and are currently awaiting his reply. We know that expansion of the Law and improving the form for Advanced Medical Directives have been met with objections, but we believe that our determination and the loyalty of our thousands of members will help us overcome all the obstacles, and attain our objectives – maintaining the dignity of individuals in life as well as in death.

A Huge, Compassionate Heart, Full of Love

By Rivka Sneh

Can the pain and suffering of terminally ill patients be relieved? Lena Stern believes that with a big heart, with lots of compassion and love, this is indeed possible. Lena deals with “holistic healing”, helping patients with the use of physical and spiritual healing.

Lena is an impressive woman, 59 years old, and the widow of the late MK, Yuri Stern. Lena treated her sick husband and learned first-hand that patients can be supported emotionally, easing their pain and suffering, and even extending their lives to a certain extent.

In the memory of her late husband, Lena established a fund for caring for cancer patients and

for their families in the community, with the help of complementary medicine. The varied treatments are intended for both body and soul, and include guided imagination, treatment through touch, reflexology, healing, shiatsu, meditation, etc.

Lena Stern is a graduate of economics, who has undergone several professional metamorphoses during her life. She worked as an economist, she arranged flowers, and eight years before her husband took ill she studied physical psychotherapy, thus preparing herself for her life's work, the establishment of a center for holistic-alternative treatment for patients.

"We have a tendency to try to make seriously ill patients forget their illnesses, and perhaps we also forget ourselves in that situation. In most cases, we tend to encourage patients and to give them hope," Lena says.

"Dying people sense their condition and are aware of it. It is therefore better not to run away from reality or to ignore it, but rather to flow with the patient, providing them with the necessary support." To help her husband, Lena arranged for family members and friends to visit him frequently. She invited their son and his musician friends to play for him every evening. Indeed, Lena says, her husband maintained good spirits

On the Agenda,

by Bina Divon

Six months have passed since our last magazine, and despite the fact that the summer months and the holidays are considered “slow”, our loyal volunteers have continued working energetically.

As we realized that the Ministry of Health is doing almost nothing to promote the Law for the Terminally Ill Patient, we began visiting various hospitals to examine if and how the Law is applied, and then appointing somebody on the hospital staff to whom all questions and problems regarding this issue will be addressed, someone who will also be responsible for the continuous professional training of the staff. We also continued promoting information for the general public as well as for professionals, and reinforcing the importance of filling in the form for Advanced Directives. Maya Reshef and Uri Hadash visited hospitals in the central region. Unfortunately, some of them are not yet ready to carry out the law, and much work is still required for this purpose. Maya and Uri will visit them again, this time with a working plan for hospital management. A group of volunteers willing to work in the promotion of our purpose has recently joined Lilach.

Aliza Gershon-Sharir, with the help of Shalom Tetro, have prepared a special file in which they concentrated all the documents connected with Lilach and the Law for the Terminally Ill Patient. On October 25, the first volunteer meeting was held with Miriam Tamir, Maya, and Bina. The volunteers were given explanations about Lilach, about the struggle to realize our ideas, about the Law, and were updated on the current situation. We also discussed our expectations from them. At the same time, we started looking for institutions where our lectures can take place. Many support our ideas, but do not know about Lilach. We hope that our efforts will help reach as many individuals as possible. In January 2011, an open assembly for the public will be held, similar to those held in Jerusalem and in Tel Aviv. Rivka Hochhauser is responsible for preparing the assembly, with the cooperation of the International Center for Health, Law and Ethics.

Our requests for a meeting with the General Manager of the Ministry, Dr. Roni Gamzu regarding the Law for the Terminally Ill and the Ministry's form for Advanced Directives were referred to his deputy, Dr. Boaz Lev, who did not respond. A short while ago we again approached the General Manager,